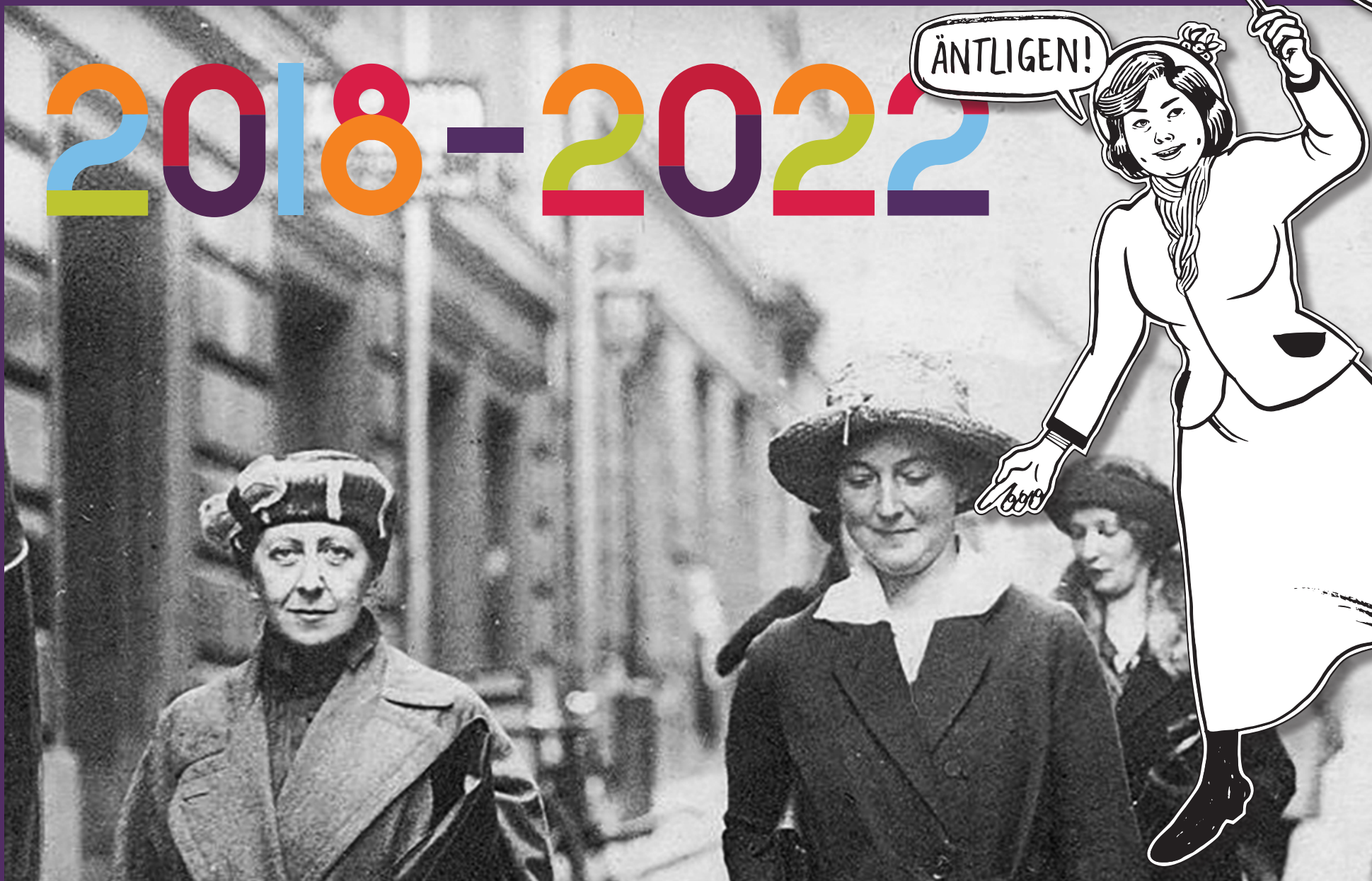

2018-2022

ÄNTLIGEN!

VAL 1921

Ja, må den leva!

För drygt hundra år sedan hände något fantastiskt! Då beslutade riksdagen om allmän och lika rösträtt. Många människor var engagerade i det som har beskrivits som 1900-talets viktigaste riksdagsbeslut. Under åren 2018-2022 högtidlighöll riksdagen rösträttsreformen. Den här utställningen ger en inblick i historien bakom beslutet om allmän och lika rösträtt.

riksdagen.se
#firademokratin

SVERIGES
RIKSDAG

Eva Andén (till höger) var Sveriges första kvinnliga advokat. Här är hon på väg till vallokalen på valdagen 1921 för att rösta tillsammans med sina kollegor.

Foto: Reproduktion KvinnSam, Göteborgs universitet
Illustration: Sara Teleman

Det var en gång...

Den moderna demokratin har funnits i ungefär hundra år. Men folkstyrets rötter går djupare än så. Så länge det har bott människor i vårt land har det funnits höjda röster, strävan efter samarbete och politisk kamp. Vägen till folkstyret har gått via tingsplatser, bystämmor och ståndsriksdagar till demokrati där makten i samhället utgår från folket. Spår av dessa fördemokratiska mötesplatser lever kvar i dagens kommuner, regioner och tingsrätter.

SVERIGES
RIKSDAG

MÄNNISKORS

LIKA

VÄRDE

RÖSTRÄTT

LIKA VÄRDE

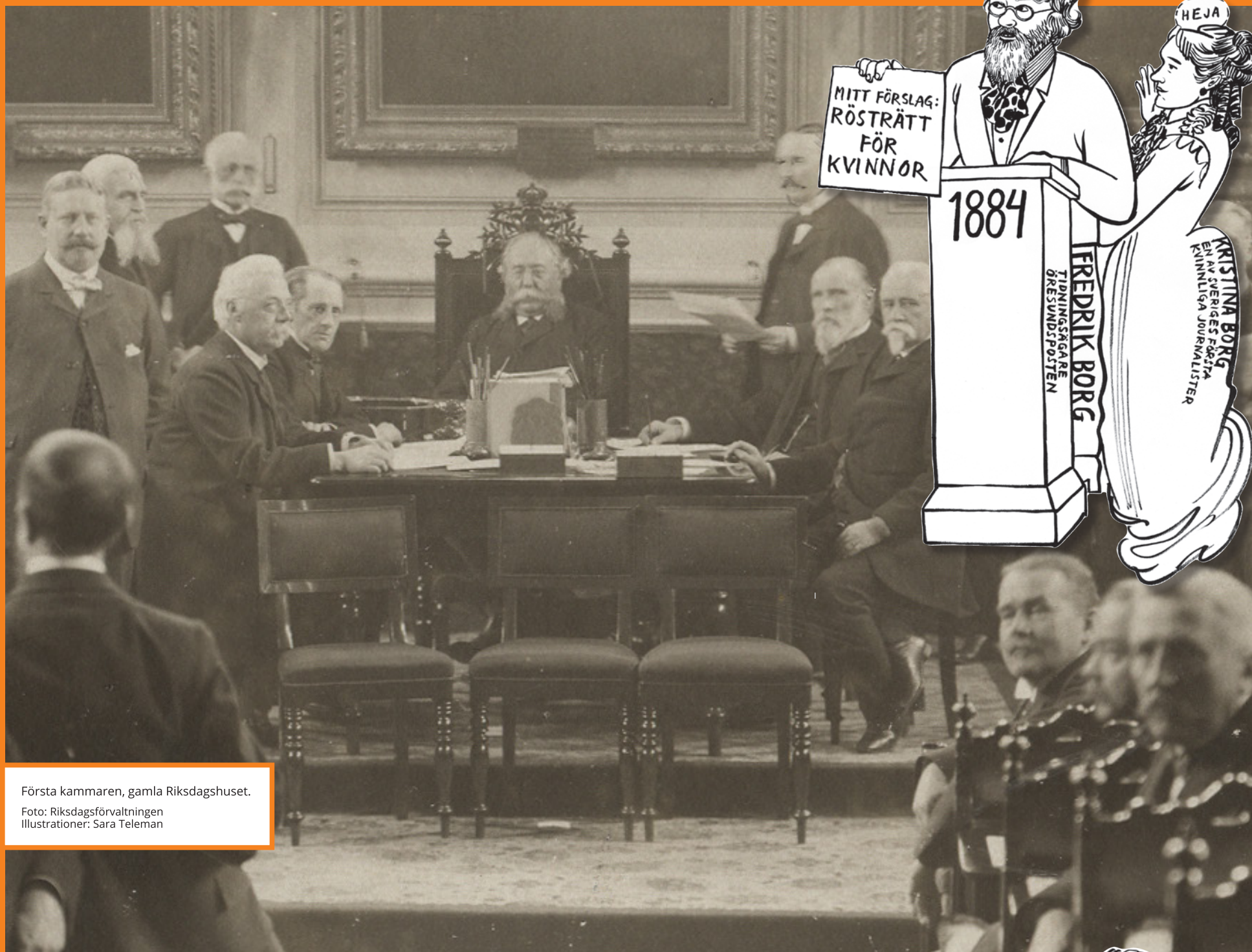
REGERINGS-

FORMEN

YTTRANDEFRIHET

TRYCKFRIHET

FRIHET

Första kammaren, gamla Riksdagshuset.
Foto: Riksdagsförvaltningen
Illustrationer: Sara Telemann

Lång väg till rösträtten

Vägen till allmän och lika rösträtt var lång och mötte många hinder. Men åren runt sekelskiftet 1900 blir kraven på rösträtt alltmer högljudda. Utanför riksdagen genomförs demonstrationer, namninsamlingar och möten för manlig och senare även kvinnlig rösträtt. I maktens korridorer skriver ledamöter motioner om rösträtsreformer som röstas ner gång på gång.

SVERIGES
RIKSDAG

Inte utan folkrörelserna

I slutet av 1800-talet började människor runt om i Sverige samlas för att förändra samhället i stora och små frågor. Folkrörelserna blev en skola i praktisk demokrati. Religionsfrihet, bättre villkor på arbetsmarknaden och stopp för supandet, var krav som folkrörelserna förde fram. Människor kände att de fick inflytande och kunde göra sina röster hörda. De skaffade sig politisk erfarenhet trots att de saknade rösträtt och representation i riksdagen. Kraven på rösträttsreformer ökade.

SVERIGES
RIKSDAG

Nykterhetsloge IOGT. Foto: Säfsnäs Hembygdsförening.
Godtemplarorden. Foto: Västergötlands museum
Fanor: Jönköpings läns folkrörelsearkiv

På bilden ses politiker i Gävle åka på valturné 1911.
Foto: Arkiv Gävleborg

En man, en röst, ett gevär

1901 infördes allmän värnplikt för män i Sverige. Då uppstod en debatt om att skyldigheter i samhället också måste innebära rättigheter. Ska du dö i strid för ditt land ska du också ha rösträtt, var ett argument i debatten. I Sverige fick de flesta män över 24 år rösträtt 1909. Men fram till 1918 hade de förmögna männen många fler röster i kommunalvalen än män med lägre inkomster.

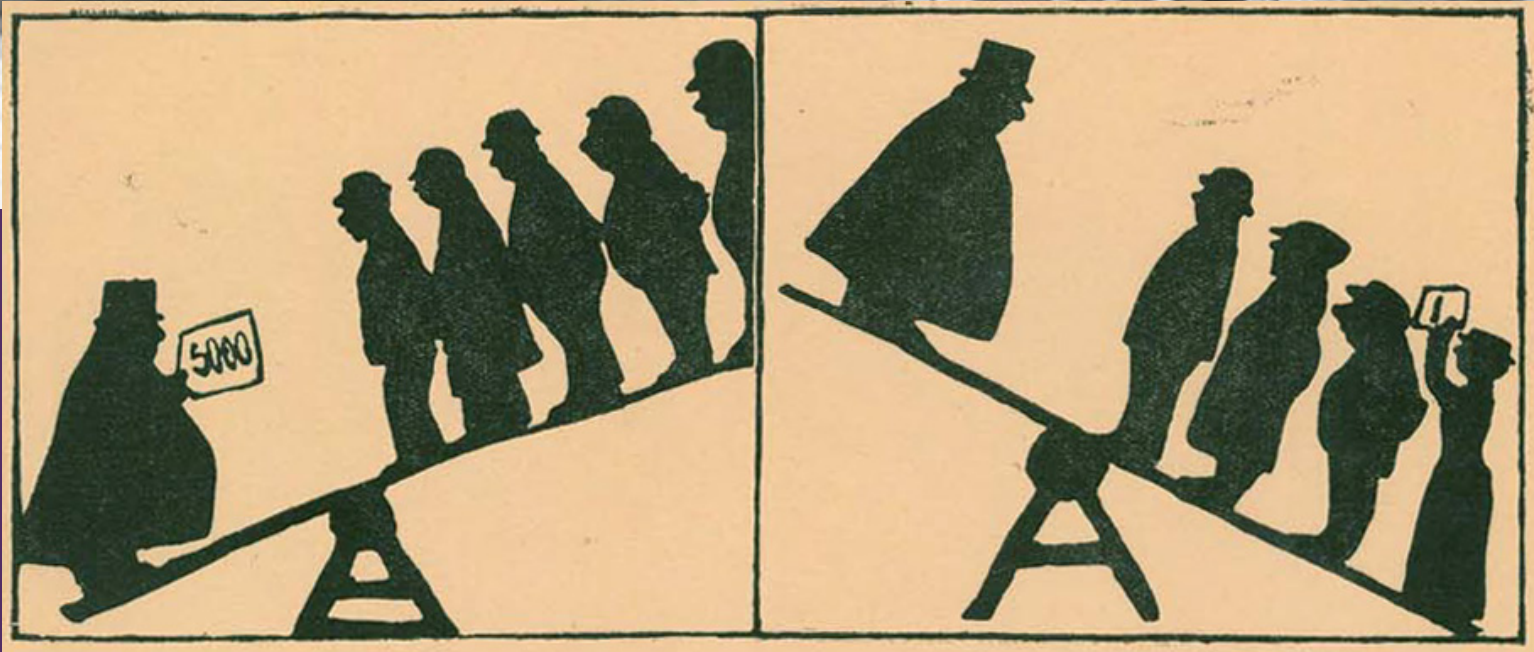
SVERIGES
RIKSDAG

1909

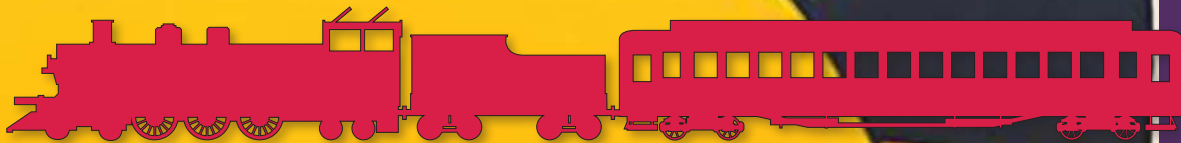

Flygblad utgivet av Socialdemokratiska arbetarepartiet inför kommunal- och landstingsvalen 1910. Bilden visar hur rösträtts-systemet fungerade – rika personer hade fler röster än mindre bemedlade. Bilden är beskuren.

Källa: Arkiv Gävleborg
Illustrationer: AIX

Rösträttsaffischer, pamfletter och rösträttsvykort.
Källa: Signe Bergmans samling, Riksdagsförvaltningen
Illustrationer: Sara Teleman och AIX

Rösträtt för kvinnor

KOM IHÅG: TALA MED TIDNINGARNA I FÖRVÄG. SE TILL ATT DE SÄTTER IN EN ANNONS, GÄRNA GRATIS. ANGE TID OCH PLATS OCH VAD DET KOSTAR. SKRIV I NOTISEN ATT MÄN ÄR SÄRSKILT VÄLKOMNA. TIDPUNKTEN ÄR VIKTIG. INTE FÖR TIDIGT. DÄR KAN INTE AFFÄRSBITRÄDEN, HEMBITRÄDEN OCH KÖKERSKOR KOMMA. TALA SÅ ATT ALLA FÖRSTÅR. VÄJ INTE EN LOKAL SOM ÄR FÖR DYR ELLER SKRÄMMER BORT FÖLK.

OK.

Kata kommer!

Fru Kata Dalström

håller

Föredrag

vid

HAMMARBACKEN, Sikfors,

Pingstdagen d. 19 Maj 1912

kl. 3

kvinnor! Möt

stora talarinne

gästar väl

350.000 NAMNUNDERSKRIFTER
FÖR RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Ny teknik sprider budskapet

Den svenska rösträttskampen var fredlig. Tongivande män och kvinnor reste land och rike runt för att skapa opinion för allmän och lika rösträtt. Till sin hjälp hade de järnvägen, telegrafan och cykeln. Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) hade medlemmar i hela Sverige och lyckades 1913 samla in över 350 000 namnunderskrifter för allmän och lika rösträtt.

SVERIGES
RIKSDAG

1914

Konflikt ger parlamentarism

Statsminister Karl Staaff leder i början av 1910-talet en regering som ska bli den sista som faller för att den saknar kungens förtroende. Statsministern avgår 1914 efter att han och kung Gustaf V hamnat i en konstitutionell konflikt, som kallas borggårdskrisen. Tre år senare får den liberala statsministern Nils Edén kung Gustaf V att lova att inte ingripa i regeringsmakten. Nu får parlamentarismen sitt fulla genombrott, vilket i modern mening innebär att en regering måste tolereras av den folkvalda riksdagen.

SVERIGES
RIKSDAG

Den 6 februari 1914, visar 30 000 demonstranter i bondetåget sitt stöd för kungen. I ett tal på slottets borggård tar Gustaf V avstånd från den sittande regeringens försvarspolitik.

Foto: TT
Illustrationer: Sara Teleman och AIX

Genombrott i en orolig tid

Det råder stor oro i Sverige och övriga Europa under slutet av första världskriget. Matbrist och sjukdomar härjar. Människor kräver förändring. Hotet om revolution får allt fler att förespråka reformer – även kungen och många i näringslivet. Nu är genombrottet nära för den allmänna och lika rösträtten.

SVERIGES
RIKSDAG

Den 2 juni 1918 demonstrerar Göteborgs förening för kvinnans politiska rösträtt mot att riksdagen återigen har röstad ned en proposition om allmän och lika rösträtt.

Foto: Anna Backlund, Signe Bergmans samling, Riksdagsförvaltningen

Den 5 juni 1917 samlades 10 000 människor för att demonstrera när riksdagen skulle debattera livsmedelskrisen. Socialdemokraternas ledare Hjalmar Branting försöker lugna uppretade demonstranter på Gustav Adolfs torg.

Foto: TT. Illustrationer: Sara Teleman och AIX

Demokratis genombrott

Ett första principbeslut om allmän och lika rösträtt tas av riksdagen en sen decembernatt 1918. Man tar även bort det gamla systemet med röstetal baserat på inkomst i kommunalval. Från och med 1919 har alla myndiga kvinnor och män en röst vardera i valet till kommunfullmäktige. Efter ytterligare två riksdagsbeslut 1919 och 1921 kan det första demokratiska riksdagsvalet genomföras i september 1921 med utökad rösträtt och valbarhetsregler för både kvinnor och män. Demokratis genombrott är ett faktum.

SVERIGES
RIKSDAG

1918-1921

På valdagen 1921 kan både män och kvinnor gå till valurnorna.

Foto: SVT Archive Sales

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt firar rösträttssegern på Musikaliska Akademien i Stockholm. I talarstolen står Ellen Key.

Foto: Signe Bergmans samling, Riksdagsförvaltningen

Kerstin Hesselgren och Elisabeth Tamm utanför riksdagen på sin första arbetsdag den 10 januari 1922.
Foto: SVT Archive Sales
Illustration: Sara Teleman

1922

Pionjärer men inga rookies

Kerstin Hesselgren, Elisabeth Tamm, Bertha Wellin, Nelly Thüring och Agda Östlund har skrivit in sig i historien som Sveriges fem första kvinnliga riksdagsledamöter. Trots att de var pionjärer var kvinnorna inga politiska noviser. Deras meritförteckningar vittnar om ett stort samhällsengagemang och politiskt kunnande.

SVERIGES
RIKSDAG

Porträtt uppifrån och ner:
Kerstin Hesselgren,
Elisabeth Tamm, Bertha Wellin,
Nelly Thüring, Agda Östlund
Foto: Riksdagsförvaltningen

1976 fick många invandrare för första gången rösta i val till kommuner och landsting.

Foto: Roland Jansson, TT

Kravet på att män skulle ha genomfört värnplikt för att få rösta togs bort 1922.

Foto: Armémuseum
Illustrationer: Sara Teleman

1989

Steg för steg

Genom historien har individer och grupper stängts ute från politiskt inflytande av olika skäl. Beslutet om allmän och lika rösträtt innebar inte att alla vuxna människor hade rösträtt 1921. Steg för steg har rösträtten, valbarheten och andra politiska rättigheter utökats och blivit mer jämlika. I dag har alla svenska medborgare som fyllt 18 år rösträtt i valet till riksdagen. Personer utan svenskt medborgarskap kan rösta i kommunal- och landstingsval om de bott i kommunen minst tre år.

SVERIGES
RIKSDAG